

NARODNA STRAŽA

UREDNIŠTVO I UPRAVA: „NARODNA STRAŽA“
ŠIBENIK. — RUKOPISI SE NE VRAĆAJU. — NE-
BILJEGOVANA SE PISMA NE PRIMAJU.

IZLAZI SVAKE SUBOTE

PRETPLATA „NARODNE STRAŽE“ IZNOSI GO-
DIŠNJE Kr. 150. — ZA INOZEMSTVO Kr. 300.
OGLASI PO CIJENIKU.

DANAŠNJI BROJ Kr. 6.

Br. 33.

Šibenik, 21. kolovoza 1922.

God. II.

Naše željezničko pitanje.

Obratili smo se našem narodnom poslaniku dru Anti Dulibiću, da bi nam objasnio, na čemu smo u pogledu izgradnje našeg željezničkog spoja sa ostalom državnom mrežom. Gosp. dr. Dulibić ljubezno nam je stavio na raspoloženje ove rečke:

„Tako zvana Unska željeznica je po mom mišljenju još na vrbi svirala. To nažalost moram da kažem, jer država danas apsolutno ne raspolaže potrebitim novčanim sredstvima, da bi tu željeznicu izgradila.

U budžetu za ovu gradnju nije ništa predviđeno. Prema onome, što mi je izvolio kazati gosp. ministar saobraćaja, gradnja Unske željeznice zapala bi oko 35 milijuna zlatnih franaka ili 7 milijuna dolara, t. j. prema današnjem tečaju 600 milijuna dinara. U 7% unutrašnjem investicionom zajmu predviđena je bila svota od 30 milijuna dinara za Unsku željeznicu. Od toga je već za druge svrhe bilo predumišljeno ili, kako ja mislim, izdano u nepovrat oko 10 milijuna dinara. Tako bi preostalo 20 milijuna dinara, sa kojom se svotom ne može ni pomisliti na početak gradnje.

Iz ovog inostranog zlatnog zajma od 100 milijuna dolara ne će se moći izdvojiti potrebna svota za gradnju Unske željeznice, sve i kad bismo zbilja primili cio taj zajam. Svakako iz prvog dijela ovoga zajma, koji dio iznosa 25 milijuna dolara, ne će se niti jedna para moći utrošiti u gradnju ove željeznice, jer je već u sporazumu sa vladom američkih Sjedinjenih Država konačno odlučeno, u što se ima taj prvi dio zajma da utroši.

Što se tiče drugih dijelova rečenog zajma, veliko je pitanje, hoćemo li ih uopće primiti. No pretpostavimo, da ćemo primiti sve do zadnje pare od tog zlatnog zajma, i pretpostavimo, da će drugi dio zajma iznositi 30 milijuna dolara (jer bi mogao biti i manji). U tom slučaju vlada bi dobila na slobodno raspoloženje nominalnih 15 milijuna dolara. Ostali iznos zajma ima se po ugovoru i pristankom američke vlade utrošiti isključivo u gradnju t. zv. Jadranske željeznice i pristaništa. Za ovo se dakle mora utrošiti 70 milijuna dolara. Vladi se po ugovoru stavlja ukupno na tobože slobodno raspoloženje 30 milijuna dolara, od kojih bi primila 15 milijuna od prvog, a 15 od drugog dijela zajma.

Po mom mišljenju niti od ovog drugog dijela od nominalnih 15 milijuna dolara vlada ne će moći da izdvoji svu potrebitu svotu za Unsku željeznicu. Ako se odbije gubitak u tečaju, 8 posto jednogodišnje kamate na drugi dio zajma i druge troškove, vlada ne će primiti nego efektivnih 10 milijuna dolara. Od ovog iznosa trebalo bi dakle da vlada izdvoji 7 milijuna dolara za Unsku željeznicu. No

je nemoguće, jer se vlada angažovala na izgradnju velikog broja drugih željeznica. Osim toga trebat će da izdvoji velikih svota za popravak postojećeg saobraćaja, tako da smatram, da je isključeno, da bi se mogla osigurati gradnja Unske željeznice sredstvima američanskog zlatnog zajma.

Glede našega željezničkog spoja ja pojažem jedino nadu u Ličku željeznicu, koja bi mogla biti dogodine dovršena, kako mi je izjavio gosp. ministar saobraćaja, koji je čvrsto odlučan, da Ličku prugu nastavi graditi i dovrši.

Da se dovrši Lička željeznica potrebna je svota od 5 milijuna francuskih franaka, t. j. oko 70 milijuna dinara. U 7% zajmu bilo je predviđeno 15 milijuna dinara, što je dosad već utrošeno u gradnju. Kako će se pokriti još potrebni iznos od 70 milijuna dinara, nije još utvrđeno. Zapravo za to nema zakonom odobrenih sredstava, kao ni za Unsku željeznicu. Ako se čeka ostvarenje drugog dijela američkog zajma, da se iz njega izdvoji potrebna svota, bojim se, da bismo se dugo načekali. Zato treba da Narodna Skupština odobri izvanredan kredit za nastavak i dovršenje Ličke željeznice. Inače bi svršetak gradnje ove pruge bio doveden u pitanje.

Ja imam povjerenja i u dobre namjere i u odlučnu volju g. ministra saobraćaja, koji mi je kazao, da će se gradnja Ličke pruge neprekidno nastaviti, i da ne će dozvoliti, da bude u tomu prekida. Nego pitanje sredstava nije vazda ovisno ni od dobre namjere ni od odlučnosti ministra, pa mi se ne će zamjeriti neka bojazan, da bi moglo biti poteškoća za daljnji nastavak gradnje Ličke že-

ljeznice. Već na putu čuo sam, da su na nekim tačkama Ličke pruge radnje obustavljene. Ne znam, je li istinita ova vijest, jer nijesam bio u mogućnosti, da je kontroliram. Svakako pitanje sredstava za gradnju ove pruge nije uređeno, pak bi se gradnjom lako moglo da zavlači.

Treba stoga da sva naša javnost, naše općine, svi naši privredni krugovi budno paze na ovo pitanje i da svom odlučnosti zahtijevaju nastavak i dokončanje Ličke pruge, za koju treba još razmjerno manje sredstava i vremena, da se dogradi, dok bi za Unsku prugu trebalo najmanje 3 godine, kad bi sva sredstva bila na raspoloženju.

Dok nije jasno, hoće li se moći dogodine dovršiti ni Lička pruga, čudno je da se vodi kod nas silna agitacija za Unsku. Tim se skreće pažnja sa glavnoga, sada ostvarivog, predmeta na nešto, što još visi u zraku.

Unska se pruga još nije ni počela graditi od naše države. Nitko nije protivan toj gradnji, koja će se ostvariti, kad se namaknu novčana sredstva. Za gradnju Unske pruge Dalmacija ima dobrog saveznika, jer je i Bosna silno zainteresirana za ovu prugu. Za Ličku smo gotovo mi sami neposredno zainteresirani. Kad bi se ona dogradila, lijepo bi odgovarala svim našim najvećim potrebama. Agitacijom za novu prugu puštena je s vida Lička, koja se nije nastavila graditi onako intenzivno, kako naše preke potrebe zahtijevaju i kako se moglo i moralo.

Stoga svima preporučujem, da gdjeod i kako mogu, u prvom redu i bez prestanka urgiraju dogradnju Ličke željeznice, koja je danas jedino ostvariva i koja će se dovršiti, budemo li svi bez razlike uprli sve svoje sile, da se gradnja ove pruge napokon dovrši.“

O općinskim izborima. Pregled listina.

17. ov. mj. pošli su na mjesni općinski ured pouzdanici Hrvatske Pučke Stranke, da pregledaju biračke spiskove za buduće općinske izbore. Dobili su na pregled samo neki „Glavni birački spisak“, u kome su navodno po alfabetskom redu popisani svi birači ove općine. No nijesu dobili na pregled posebne biračke spiskove za svaki odsjek, odnosno za svako selo, kako izričito propisuju i zakon za općinske izbore u Dalmaciji i zakon o izbornim spiskovima, koji vrijedi za čitavu državu, a potom i za Dalmaciju.

Treba napomenuti, da nigdje ni jedan ni drugi zakon ne predviđa kakav „glavni birački spisak“, pa se ne zna, kako su na općini došli do ideje, da sastave taj nepotrebit „glavni birački spisak“, u kome su ispremiješani birači iz sviju dijelova općine, što čisto onemogućuje pravilnu kontrolu, dok s druge strane

spiskovi pojedinih sela sačinjavaju posebni svetak i svi ovi svešti skupa sačinjavaju izborni spisak za cijelu općinu. Time je na jako liberalan način omogućena za svaku stranku potpuna kontrola izbornih spiskova. Ovakvo se imalo postupati i kod nas, jer opći državni zakon o biračkim spiskovima vrijedi i za općinske izbore. No tako se nije postupalo, već je kod naših vlasti prevladalo po-grješno i apsurdno mišljenje, da se kod nas imadu primjeniti propisi izbornog zakona za općine u Sloveniji, koji je bio protegnut i na Dalmaciju time, da je ministar unutrašnjih djela imao da učini neke izmjene, potrebite za primjenu slovenskog zakona u Dalmaciji. Trebalo je naime prevesti slovenski zakon u hrvatski i učiniti neke izmjene u redakciji slovenskog zakona. Dakako izmjene meritorne naravi nijesu učinjene niti su se mogle učiniti. Po tome naš općinski izborni zakon je onaj, koji je bio usvojen za Sloveniju.

Zakon za općinske izbore u Dalmaciji, objelodanjen u „Službenim Novinama od 1. srpnja ove godine, ne nosi nikakve nove odredbe osim „izmjena potrebitih za njegovu primjenu“. Tako je izričito naglašeno u uvodu zakona, gdje se kaže, da je svojedobno slovenski zakon bio protegnut na Dalmaciju, i da taj slovenski zakon sa izmjenama potrebitim za njegovu primjenu, glasi: zakon i t. d. Dakle slovenski zakon vrijedi za Dalmaciju, ali je taj zakon — što se tiče izbornih spiskova — bio ukinut državnim općim zakonom „o izbornim spiskovima“. U Sloveniji će se odesele postupati po ovome novom zakonu o izbornim spiskovima, dok bi u Dalmaciji morao da i dalje vrijedi slovenski zakon, koji ne vrijedi što se tiče biračkih spiskova, budući je ukinut po čl. 24. novoga zakona o izbornim spiskovima.

Ako vlasti ne provedu postupak o biračkim spiskovima po novome općem državnom zakonu, posljedica će biti ništetnost izbora u cijeloj Dalmaciji. Apsurdno je isključiti našu pokrajinu od primjene jednog zakona, koji je po jasnoj namjeri zakonodavca namijenjen bez iznimke čitavoj državi.

Naša stranka je uložila prosvjed protiv postupku oko sastava i izloženja izbornih spiskova i tražila, da se i kod nas postupa po općem zakonu o izbornim spiskovima, po kome se ima sastaviti i izložiti birački spisak napose za svako selo, povjeriti sudu riješenje utoka i oduzeti ga općinskim komesarima, gdje su općine raspuštene.

Državni Savjet. U najveći upravni sud, koji se zove Državni Savjet, izabrao je kralj 12 ljudi, a 12 ljudi Narodna Skupština. Četvorica je samo Hrvata i Slovenaca. Među izabranima nalazi se i gosp. dr. Dominik Maci, koji tim prestaje biti nar. poslanikom.

Sveopći štrajk na rudokopu Siverić - Velušić.

(Posebni dopis „Narodne Straže“.)

SIVERIĆ, 17. kolovoza.

Čudnovato, ali istinito! Bijedni, siromašni, goli i gladni radnik rudokopa „Monte Promina“ stupio je oduševljeno u štrajk u ponedjeljak 10. t. m. Zaista čudnovato! Sada, kada je gol i bos, gladan i žedan, opaljen i istrošen rovovskim gasom i vatrom, a sunčanom žegom izgorjeli usjevi, pa ipak morao je da se odreče i one krvave tudinske pare u ovo gladno doba! Tudinsko mu društvo zajašilo na vrat, te osim što mu je uništilo zemlju i lišilo izvora hladne vode, hoće da mu još isisa i onu kap krvi iz mučeničkog i patničkog tijela.

Poslije toliko decenija muke i patnje pod tudincem uvijek u grčevitoj borbi za onu gorku koru crnog „Monte Prominskog“ kruha, uspelo mu je donapokon, da progleda već jednom, sistematski se organizira, te slane na put tudinskoj nepravdi, a zatraži energično svoja radnička prava. Nije već mogao trpjeti, da se tudinski kapital gomila na njegovim ledima, njegovim mišicama, njegovim krvavim znojem, koji je danju i noću prolijevao u bužama rudokopa „Monte Promine“. Svoja prava, kad je opravdano tražio, nije ih dobivao, ili ako bi ih i dobio, skupo bi ih platio. Za svoj opstanak nikad nije bio siguran, pa da je tu i dvadeset godina radio, jer je ovisio o sanovolji gospodara „Monte Promine“, koji bi znali i nedolično s njim postupiti; ili o špijunaži dobro plaćenih domaćih izvoda, kojima nije nikako na čast, da su tudinske i svoje džepove novcem punili, a svoju braću prgonili.

Sve ove nepravde i teško ekonomsko današnje doba prisililo je patnika siverićkog i veluščkog, da se tvrdo organizira i tako organiziran otrog dva mjeseca zatraži svoja prava. No svederno obećavanje medenih kolača, a ne davanje, te ne priznavanje nje-

gove organizacije, koja je od same vlade priznata, učinilo je, da je siverićki i veluščki rudar stupio energično i jednodušno u štrajk, ne da navijesti svojoj državi komunizam ili boljševizam, već tudinskomu društvu „Monte Promini“ borbu za svoj boljitak i opstanak, na što ima potpuno pravo, jer to je njegova zemlja, a ne tudinska, to je njegov krvavi znoj, koji mu se mora tudinskim kapitalom da po pravdi i zakonu nadoknadi, kad on svoj život za nj daje.

Svoja prava mora da dobije, jer ih temelji na pravdi i zakonu, te je uzalud svaka prijetnja gospodar „Monte Promine“ i uzaludno njihovo uhvanje, da će im kapital tudinski zaštititi naša vlada žandarskim bajunetama, a pustiti svog patnika, da se još više muči i skapaje. To ne! Zakon će se vršiti i pravica otkajiti! Ako kažu „Monte Prominska“ gospoda, da ne mogu dati povišice, neka znadu, da im ni radnik ne može davati više svoje mišice. Ako gube u našoj zemlji, onda zašto u nas stoje, dobar im put, neka idu, otkuda su i došli! Ali dā, znađe se kud i kamo to njihovo ispričavanje ide, pak neka znadu, da su se davno prodavali rogovu za svijetel i ako su mračne buže rudokopa, radnici su ipak svi dobro progledali, da je društvo „Monte Promina“, koje je uništilo njihova polja i njihove vode, te bi još htjelo i ono malo siromašne krvi da im isiše. Toga više ne trpimo, već hoćemo svoja radnička prava i da nam se pravedno plate krvavi žulji. Stoga apeliramo na svakoga, iko hoće da shvati nevolju i jad siverićkog i veluščkog radnika, te ako ne ničim, a to bar simpatijama neka poprati naš štrajk u borbi za korom kruha, a ne nikakvom politikom.

Jedan za sve.

Slavlje pučke misli.

Uspjeli sastanci HPS u Murteru i Tiješnome.

Dični Murterini i Tiješnjani odavna su željeli i tražili, da što prije vide u svojoj sredini i čuju iskrenu, prijateljsku i otvorenu riječ svog velikog prijatelja, vode i dobrotvora, omljubljenog, zauzetnog i radišnog nar. poslanika **dra Ante Dulibića**, te da mu tom prigodom, iskažu svoje neograničeno povjerenje i veliku harnost za sav njegov rad na korist malog puka i siromašnih težaka te za zauzimanje za vitalne potrebe njihovih mjesta. Poslije svog dugog izbjivanja radi prezapostolenosti u raznim odborima, Narodnoj Skupštini i čestim usmenim i pismenim intervencijama, da zapriječi mnoge nepravde i zaštiti interese svoga naroda, te njihovog dugog i nestrpljivog očekivanja, ovih im je dana napokon mogao da želji udovolji.

MURTER.

U subotu, 12. ov. mj., parobrodicem iz Šibenika dr. Dulibić došao je u Murter zajedno sa gosp. Vladom Kulićem, predsjednikom Kotarskog Vijeća Hrv. Pučke Stranke u Šibeniku. Na obali bio je najsrdačnije dočekan od velikog mnoštva svojih starijih znataca, prijatelja i istomišljenika. Ostao je u Murteru sve do nedjelje večer, te je imao prigode, da se dobro izvijesti o svim potrebama mjesta, a mnogi su i sami upravo hoćućih k njemu, da mu preporuča razna svoja pitanja.

U nedjelju u 5 sati poslije podne održao je uspjeti veoma brojno posjećen pouzdani sastanak, na koji je pristupilo oko 300 pozvanika. Dr. Dulibić je bio vrlo ljubezno i oduševljeno pozdravljen od svih prisutnih tako, da se mogao uvjeriti, da su mu sačuvali svoje staro povjerenje i ljubav. Sastanak je otvorio predsjednik mjesnog Težackog vijeća HPS, g. **Stipe Juraga** i istakao velike zasluge gosp. zastupnika za naš narod uopće, a napose za Murter te u ime sela i svih prisutnih toplo pozdravio njega i g. Kulića.

Uzeo je zatim riječ dr. Dulibić, koji je u svom opširnem i zanimivom govoru prisutnima razložio načela i program Hrvatske Pučke Stranke te izvijestio ih o radu poslanika Pučke Stranke u Narodnoj Skupštini i o današnjem političkom i ekonomskom položaju. Preporučio je narodu, da ostane nepokolebivo vjeran hrvatskoj i jugoslavenskoj ideji te kršćanskim načelima, koja nam moraju biti temelj rada i nastojanja za opće dobro. Uporozorio je sve prisutne, da se ne daju zavesti od vikaca, koji ispraznim obećanjima ubijaju u narodu ono samopouzdanje, bez kojeg ne može da bude uspješna u radu. Dotakao se i redstojecij općinskih izbora, te preporučio narodu, da se drži složno uz Hrv. Pučku Stranku i u općinsko vi-

jeće izabere svoje ponajbolje ljude. Dotaknuo se i raznih pitanja i potreba lokalne naravi, n. pr. Uljarske zadruge te obećao, kao i dosada, svoju pomoć. Kad je nar. poslanik dr. Dulibić svršio svoj učen i iscrpivi govor, koji su svi prisutni snajvećim interesom saslušali, oduševljeno mu se klicalo i odobravalu programu HPS. i radu njezinih poslanika.

Govorio je zatim i g. **Vi. Kulić**: o narodnom ujedinjenju i slobodi, potrebi vjerske i plemenske ravnopravnosti, međusobne ljubavi i sporazumnog rada, o trulosti i nesposobnosti današnjega režima, koji je doveo državu, narod i narodno jedinstvo na rub propasti, o potrebi jakog i složnog nastupa pod barjakom HPS. protiv državotvornih stranaka. Preporučio je narodu štedljivost, samopouzdanje i radinost. Pozabavio se nekim potrebama mjesta i današnjom vinskim i prehranbenom krizom. I njemu su svi prisutni odobrivali.

Dr. Dulibić je dao još neka razjašnjenja, koja su od njega tražili prisutni, a na to je zaključen ovaj sastanak pjevanjem „Lijepe naše“ uz burno klicanje dru Dulibiću, g. Kuliću i Hrv. Pučkoj Stranci.

TIJESNO.

Uvečer je došlo odaslanstvo Tiješnjana, da ga povede u Tiješno u kojem se sadržao cio ponedjeljak i utorak. I u Tiješnome je bio od naroda vrlo lijepo i srdačno dočekan. I tu se izvjestio o nevoljama, nepravdama i potrebama naroda, a mnogi su mu se i sami obratili za razne stvari, te preporučili za posredovanje.

U utorak na Veliku Gospu, naš nar. poslanik dr. Ante Dulibić održao je uspjeti pouzdani sastanak, na koji je pristupilo preko 200 kućedomaćina iz Tiješna i bližnjih Jezera, koji su svi oduševljeno pozdravili svog obilnog zastupnika, starog prijatelja i dobrotvora. Sastanak je otvorio biranim riječima g. **Mladen Kovačev** te toplo pozdravio zastupnika ispred tiješnjanskih pučakaša.

Dr. Dulibić bio je dirnut tim iskazom priznanja i ljubavi. Progovorio je prisutnom narodu baš iz srca, a da je i primljeno k srcu, najbolje se vidjelo po tome, što ga je sve napeto slušalo. Rastumacio je prisutnima najprije glavne tačke programa Hrv. Pučke Stranke, a duže se zaustavio na stanovištu naše stranke u agrarnom pitanju, o kome je izrazio nadu, da će se riješiti na zadovoljstvo cjelokupnog naroda. Izvijestio je zatim o političkom položaju i o odnosima naše stranke prema ostalim strankama, upozorivši narod na pogubne zablude, koje se šire među našim kršćanskim narodom. Dotakao se i glavnih pitanja lokalnog značenja. Zatim je odgovorio na razna pitanja, koja su mu upravlili tajnik mjesnog odbora HPS, g. M. Grgurina i drugi od prisutnih, a koja posebno zanimaju varoš Tiješno.

Nakon što su svi prisutni odobrili program Hrv. Pučke Stranke i rad i držanje njezinih poslanika u B. ogradu, sastanak je zaključen burnim i oduševljenim pozlicima dru Dulibiću i Hrv. Pučkoj Stranci.

P. vi je ovo put, da iza ujedinijenja u ovom dijelu Dalmacije dr. Dulibić dolazi u dodir s narodom. I već ovaj prvi put svojim govorom, otvorenom i uvjerljivim riječi osvojio je njegovo srce tako, da su i najglodni zavedenih od seoskih i gradskih d. m. g. poželi, što prije nije došao u ovaj kraj. Svaka čest d. m. g. Murterinim i Tiješnjanima! Sigurno su, da će se u njima povesti i dr. g. s. d. n. a. s. o. h. e. i. č. i. t. a. v. e. s. i. e. m. e. i. s. t. o. m. p. r. i. s. t. a. t. i. u. z. H. v. P. u. č. k. u. S. t. r. a. n. k. u.

Stanje župnika III. zone.

Silba, 10. kolovoza.

Teško je ekonomsko stanje župnika u našoj državi, ali najžalosniji i uprav nesnošljivo onih, koji su u III. zoni.

Produžujući se evakuacija i ne videći od nikud izlaza svom teškom stanju, predstavnik dekanata III. zone sastali su se kod podpisanoga, da o stvari vijećaju. Iza vijećanja bi jednoglasno zaključeno, da se obratimo preko veleučnog dra Dulibića na Skupštinu predstavkom i u njoj prikazemo teško naše stanje obrazlažući, kako nam *mjesečna naša plaća*, koju primamo, nije dostatna za *samu prehranu za deset dana* obzirom na valutu, koja u okupiranom području vlada, te tražimo, da nam se za ubuduće pomogne, a za prošlost da nam se nadoknadi.

Zasluzni gospodin zastupnik dr. Dulibić, koji se toliko zauzimalje za svaku pravednu stvar, rado i odmah se odazvao, te mi javlja, „da je pitanje prikazao u financijskom odboru i sa svojim drugovima sve poduzeo, da se naše stanje popravi“.

Dok to javljam svojoj braći III. zone, najsrdačnije ovim putem zahvaljujem na svojoj i svojih kolega ime veleuč. dru Dulibiću i njegovim drugovima na zauzimanju.

Župnik Brnetić.

Slavlje „Orla“ u Sinju.

Sinj, 31. srpnja.

Gruvanje mužara sa staroga grada objavilo je prekišno čitavoj sinjskoj krajini, da se u Sinju sprema velika slava, a bezbroj lučeva po okolišnim bregovima označivalo je svijetlu budućnost „Orla“. Na jednom brijegu od samih lučeva bio je natpis: „Živio Orao“, na drugom brijegu „Bog živi“, a i u samom je Sinju Žankova glavica, sva sjala u svijetlu.

U nedjelju jutro krenula je veličanstvena povorka Orlova, Orlica, građanstva i seljaštva, vodena glazbom sinjskoga „Orla“, kroz mjesto na sv. misu u crkvu čudotvorne Gospe Sinjske, kojoj se mlado društvo pošlo najprije pokloniti. Prigodnu propovijed držao je dr. fra Stanko Petrov. Poslije službe Božje održan je ophod kroz mjesto, a iza toga je bila glavna skupština „Orla“.

Poslije podne u dvorištu sjemeništa bila je orlovska akademija s nastupom od 120 Orlova i Orlica. Nazočno je bilo više od tisuću gledalaca, prijatelja orlovskog pokreta. Ne samo građanstvo, nego i mnoštvo seljaka došlo je na tu akademiju, a to je najbolji dokaz, da je „Orlo“ prava narodna organizacija. Na svršetku akademije pozdravili su Orlove i Orlice ispred katoličke Vojvodine brat Josip Kratina, ispred braće iz Hrvatske brat Mijo Lehpamer, a ispred splitskoga „Orla“ brat Ivo Šimetin. Narodnom oduševljenju nije bilo kraja, kad je čuo oduševljene pozdrave svoje braće iz različitih krajeva Jugoslavije.

Čitava svečanost prošla je u potpunom redu, dostojnom te velike slave. Nekolicak sokola - fašista htjelo je doduše smetati ophod, kad je prolio glavni trgov, no zaprečivši se nad tolikim mnoštvom naroda, ograničili su se na fućkanje. Građani su sinjski oktili svoje kuće zastavama i time jasno i otvoreno pokazali, čiji je Sinj a kite cvijeća, koje su padale iz kuća na poćku, govorile su o simpatijama građanstva prema „Orlu“.

U savezu s ovom svečanosti počinje danas gradjenje katoličkog Orlovskeg doma u Sinju, za koji je među p. žrtvovanim narodom sakupljeno pol milijuna kruna i za koji će mor d. sve radnje izvršiti besplatno, da u taj način počne svo u budnost mladome pokretu.

*) Radi preobliženosti, ovisno o mjestu donijet ovaj dopis u posljednjem broju, pa ga stoga danas čitamo.

Protiv državnog zajma.

(Govor nar. poslanika dra Ante Dulibića, izrečen u Narodnoj Skupštini 20. jula 1922. godine.)

(Svršetak.)

Ogroman gubitak na glavnici.

Sada nešto o finansijskom rezultatu ovoga zajma. Uzmimo, da ćemo ostvariti cio zajam od 100 milijuna dolara. Najprije da vidimo, što ćemo izgubiti na glavnici. Moramo da plaćamo kamate od 8%. Priznajem, da to u ovo doba nije mnogo, ali nas najviše tereti gubitak na glavnici. Tečaj prvog dijela ovoga zajma iznosi, kako znate, 86 i 3/4 od sto. Tečajevi budućih emisija ne mogu da budu bolji od ovoga. Oni drugi dijelovi imaju se ostvariti za 3, 4 do 5 godina, a za to vrijeme ne može se predviđeti, da će se popraviti finansijska situacija, pa da će svijet tražiti naše obligacije uz jedan visoki kurs. Mi možemo računati, ako kurs na strani bude 95%, da bi mogli biti zadovoljni, ali, i ako taj javni tečaj bude 95%, morate po ugovoru odbiti još 8%, u ime troškova emisije itd., tako da već imate 13% gubitka, i zato ja mogu reći, da ćemo mi na 100 milijuna dolara izgubiti 13 milijuna i 250.000 dolara na tečaju. Drugi je gubitak od 9% nagrade preduzimačima za gradnje. Kaže se, da nagrada od 9% nije pretjerana, jer i drugi preduzimači primaju i više. To stoji, ali drugi rade sa svojim vlastitim novcem i bez nadnice, i onda nagrada služi za naplatu kamata na glavicu i naplatu truda, a ovdje nije tako.

Ovdje preduzimači rade na sigurno, rade sa kapitalom naše države, koja plaća kamate. Za sve, što oni budu radili, oni će dobiti nagradu napose, i ne će maknuti ni prstom, ako ne budu masno plaćeni. Zato se, gospodo, ne može uporediti ovaj slučaj sa slučajem drugih preduzimača. Po mome uvjerenju po ovome ugovoru, mi moramo dati 8% nagrade na bar 2/3 sume od 70 milijuna dolara, određenih za gradnju Jadranske željeznice, i to će reći od prilike na polovinu od cijeloga zajma t. j. na 40 do 50 milijuna dolara. To znači, da mi gubimo na cjelokupnom zajmu 4 milijuna 500 hiljada dolara. Dalje, gospodo, gubimo pola od sto komisije na svote, koje će biti u depositu kod bankara, a koje će bankari pozajmiti drugima, pa onda gubimo pola od 100 za trud bankara. I to pola od sto će se platiti na čitavi kapital od 100 milijuna dolara, platit će se na sve, što mi ulažemo za kamatu zajma kao i za amortizacioni fond, i ja mislim, da nijesam pretjeran, ako kažem, da će ovo pola od sto iznositi ukupno bar dva milijuna dolara. I to je gubitak od kapitala. Ovo je aritmetička radnja, i mislim, da će stručnjaci, koji to budu ustanovljivali, naći, da je gubitak na kapitalu mnogo veći nego sam ja sad iznio. Mi dalje gubimo od kapitala mnogo na različiti kamata. Novac od toga zajma, u koliko ne će biti utrošen u gradnji, ostat će u depositu kod bankara ili kod finansijskih agenata, i oni će uložiti taj novac kod banaka ili drugih ljudi, ali svakako mi po ugovoru ne možemo ništa drugo da zahtijevamo, nego onu kamatu, koju novčani zavodi obično daju, a to moramo računati u Americi sa 4%. (Ministar financija dr. K. Kumandi: Plaćamo pola od sto, a dobijamo četiri od sto.) Ja govorim o svotama, koje su položene kod bankara. Mi plaćamo na njih kamatu od 8%, dok ćemo mi primiti 4% od bankara, i tako u roku od 40 godina možemo izgubiti ogromni iznos. To nije moguće sada tačno predviđeti i

obračunati, ali ja računam i mislim, da mogu mirne duše kazati, da mi opet tu gubimo bar 2.000.000 dolara.

Hajmo dalje. Izgubiti ćemo novaca i u nabavkama u inozemstvu. Pretpostavimo, da će te nabavke iznositi samo 20.000.000 dolara. Mi moramo nabavljati na strani, jer po ugovoru moramo nabavljati u zemlji, koja nam daje zajam, pa to i onda, ako tamo cijene budu za 5% skuplje nego drugdje. Mi tako gubimo 5% na svotu od 20 milijuna dolara, što znači opet gubitak na kapitalu od 1.000.000 dolara. Ako pročitate ugovor, vi ćete vidjeti, da mi moramo još trošiti i za registratore obveznica, da mi moramo trošiti za naročite činovnike, da moramo trošiti i za razne druge stvari, a ja mislim, da nije pretjerano, ako kažem, da će svi ti manji troškovi iznositi bar pola milijuna dolara. (V. Pribečević: Onda u mjesto da mi od njih dobijemo novac, mi ćemo njima ostati dužni.) Vi dokažite, da to nije tako. Dakle gubimo po ovome, što sam kazao, na samoj glavnici oko 24.000.000 dolara.

Nema plana amortizacije.

Ali i to nije sve, gospodo. Što ćemo izgubiti, kad se bude radilo o amortizaciji? U svakome zajmu amortizacija duga je tačno opredjeljena. Ovdje, u ovome upovoru nije tako. Naš dug se ne će amortizirati za prvih 10 godina, nego amortizacija počinje od 1932. godine. Ali ni poslije 1932, mi nemamo nikakvog amortizacionog plana, kao što je to obično u svakome zajmu. Zašto nije tako učinjeno, ja ne znam i želio bih dapače, da mi se kaže. Ovdje nije ustanovljeno plaćanje amortizacije sa godišnjim postocima, nego su označene sume, koje će naša vlada morati da plaća svake godine u ime amortizacije, i to za prvih 10 godina, počevši od 1932. Za prvu godinu na 1. maja 1932. morat ćemo platiti 2.210.000 dolara i tako naprijed sa većim svotama, dok na 1. maja 1941. godine morat ćemo platiti 4.430.000 dolara. Ali kako će se amortizovati zajam od 1942. do 1962., to nije u ugovoru utvrđeno. Mi ćemo dakle počevši od 1932. godine dati znatno velikih svota za amortizaciju, koja će slijediti tako, da će se kupovati obveznice na burzi. No mi ćemo moći kupovati te obveznice na burzi šamo, ako budu notirane ispod pari, ili najviše al pari. Sada, ako te obveznice — a to ime da se izvrši 10-15 godina kasnije — budu notirane preko al pari, što će onda da bude, kako će slijediti amortizacija? Amortizacije ne će biti nikakve i sve plaćene svote ostat će u rukama gg. bankara ili finansijskih agenata kao amortizacioni fond. Bankari će uložiti taj novac kod banaka, koje će nama plaćati 4 ili 4 1/2 od sto, a mi ćemo na zajam naravno plaćati i dalje kamatu od 8%. Tu ćemo izgubiti ogromni novac, što je sad nemoguće sračunati. Kad dođe godina 1942., onda će se tek sastaviti amortizacioni plan, onda će se načiniti tablica i sve, što treba da se ustanovi, koliko moramo da plaćamo svake godine do 1962., i godišnje kvote bit će jako visoke. Svatko računa, da će finansijska situacija s vremenom biti bolja. Inače ne znam, što će biti od cijeloga svijeta, ako tako ne bude. Ali je svakako bilo apsolutno potrebno, da se plan amortizacije čisto i bistro ustanovi, da se ukloni svaka neizvjesnost.

Mi dajemo sve garancije, bankari nikakve.

Ovaj ugovor o zajmu je takav, da mi zajmodavcima dajemo sve garancije i zalažemo, sve što imamo. Mi zajmodavcima dajemo u zalag monopol, carine, bruto prihode željeznica, dajemo im nove željeznice i pristaništa, što će oni sagraditi. Mi zalažemo uopće sve naše prihode za ovaj zajam pa i samu čast. U obveznicama naime, koje se citiraju u ugovoru, kaže se na dva mjesta, da mi „zalažemo svoju riječ i svoj glas“. Kaže se, da je to formula, koja se upotrebljava u Americi, ali ja bih to stavio u sumnju, jer svugdje vrijede kao obvezatni oni izrazi, koje propisuje građanski zakoni civilizovanog svijeta.

Mi dakle dajemo zajmodavcima sve moguće sigurnosti, a oni se ne obvezuju prema nama ni na što. Zajmodavci mogu odustati od svega, a mi ih ne ćemo moći natjerati, da ispune svoje obveze. Ako nas zajmodavci budu oštetili u pogledu gradnje željeznica, mi ne ćemo moći dobiti nikakve naknade. Pravimo ugovor sa društvom, koje nema kapitala, pa ja ne znam, odakle će to društvo naknaditi eventualno štetu i što bi nam pomogla presuda bilo kojeg suda.

Prepušteni samovolji bankara.

Najteža je ona naredba, po kojoj oni sami imaju pravo prosuđivati umjesnost udjeljenja zajma po svome vlastitome nahodjenju. Rečeno mi je, da se to nalazi u svim ugovorima o zajmovima, što ih države zaključuju. Ne vjerujem, da je tako. Prepušteni samovolji zajmodavca, kome se daju sve garancije od naše strane, da može odustati od zajma i da nam može nanijeti tako ogromnu štetu i blamažu, to je strašno. Ja razumijem, da treba pristati, da zajmodavac odustane, ako nastane vis-majord ili ako se poremeti finansijsko tržište toliko, da je za njih jako teško ostvariti zajam, ali tu okolnost treba ipak da netko treći utvrdi. Ne treba dopustiti, da, ako on ne može da dobije 25%, onda da sam odustane od ugovora.

Naš gospodarski život ukočen.

Gospodo, moram da upozorim između ostaloga još bar na neke štetne posljedice zajma. Napomenut ću monopol, carinu i željeznice. Mi imamo u ugovoru odredbu, koja glasi: „Vlada se formalno obvezuje, da sve do cjelokupne isplate, do 1962. god., rečenog zajma ne će preduzimati nikakve mjere, koje bi ma na koji način mogle nanijeti povrede ma kojemu od zaloga određenih za službu rečenom zajmu, ili vrijednosti ma koje od njih“. Ako dobro uočite ovu odredbu, doći ćete do zaključka, da u roku od 40 godina ne možete niti cijenu duhana niti cijenu soli sniziti, niti možete ukinuti jedan monopol, pa ni carinu ni željezničke tarife ne možete sniziti, jer prema ugovoru ne smijete smanjiti vrijednost zaloga. Vi smanjujete vrijednost zaloga, ako cijenu monopol-skih proizvoda ili željezničku tarifu smanjite. Tako smo potpuno vezali sjebi ruke. Ako dođe do spora radi takvih smanjenja, znate, kakve posljedice mogu nastati? Bankari imaju pravo da otkazu cio zajam. Uzmite, da se ostvari cio zajam od 100 milijuna dolara, bankari imat će bar 1/4 svih obligacija, i ako naša država, kako je u ugovoru rečeno, ne ispuni sve uslove ovoga ugovora, na pr. da snizi cijenu soli, ili tako nešto, oni mogu otkazati onda cio zajam i država ima tada da stvori 100 milijuna dolara i da plati. Nema više amortizacije. To su preteški uslovi, i ne može se na to da pristane.

Naša ovisnost od Amerike.

Još mi je napomenuti, da smo ovim zajmom odele u potpunoj ovisnosti u finansijskom i ekonomskom pogledu od bankara, dotično od američke vlade, koja stoji iza njih. Mi ne možemo da potrošimo ni jednu svotu, ako ne dobijemo pristanak od američke vlade. Vi ste vidjeli u posljednje vrijeme, kad je vlada našla da učini neke promjene, koje nijesu bitne u programu utrošenja zajma, morala je da se obrati vladi američkih Sjedinjenih Država. Ja sam čitao u novinama, da se vlada obratila Sjedinjenim Američkim Državama, da traži dozvolu za tu izmjenu programa. G. ministar financija kaže, da to nije traženje dozvole, nego da je to saopćenje iz kurtoazije. Meni je to nekako sumnjivo. Ja samo konstatujem, da je vlada Sjedinjenih Američkih Država dala agremen za zajam imajući pred očima program, na što će se novac utrošiti, i po tome mi ne možemo da trošimo za koju drugu potrebu i time dolazimo u stanje ovisnosti. Prema tome nepromjenjivom programu, i ako se ostvari cio zajam, novac će nam doći kaplju po kaplju, i ne ćemo moći popraviti našu valutu. U ovakvim prilikama i pod ovakvim uslovima mi ne smijemo zaključiti jedan zajam za nas dizastrozan. Od prvog dijela 25 milijuna dolara, 10 milijuna dolara ostaje kod bankara za gradnju Jadranske pruge. Ako se dakle ostvari ovaj dio zajma, stalno je da će se početi, da troši u tu svrhu. Onda će doći čas, da se ostvari drugi dio zajma. Za taj drugi dio zajma nije ništa ugovoreno, nego treba da se sklopi jedan poseban ugovor između naše države i zajmodavca. Pazite, u kakvom ćemo se položaju naći kod toga ugovora. Naš položaj, kao vlade, kao države bit će položaj onoga, koji biva ucijenjen, jer ako se potroši 10 milijuna dolara, skoro jedna milijarda dinara za razne radnje na Jadranskoj željeznici, mi moramo onda da stvorimo daljni novac, da nastavimo radnje i onda moramo da se podvrgnemo svima, pa i najtežim uslovima. Niti ćete vi, narodni poslanici, imati tu da odlučite i kažete koju riječ glede svih novih dijelova zajma i ugovora. Ti će se naime novi ugovori odobriti samo putem ukaza. Dakle za 25 milijuna dolara zajma mora da stvori zaključak Narodna Skupština, mora da se stvori zakon; a za 75 milijuna dolara za to ne treba ništa drugo nego ukaz. Predstavite sebi jednu vladu, koja će se naći u jako teškom položaju, da ne može da nastavi radnje. Ta će vlada biti primorana da pristane pošto poto na sve uvjete, pa bili i najteži, eda se radnja ne obustavi. To sve za to, što ovi ugovori o zajmu ne zajamčuju nama ništa, nijesu zakoniti niti pravno vrijede. Ovo je jedan posao čisto hazardni, što mi zaključujemo, a da ne znamo, u koji smo se ponor sunovratili danas.

Zajam nesreća za narod i državu.

Ovaj je zajam po mome potpunom uvjerenju velika ekonomska nesreća za državu i narod. Ne ću dalje da vam duljim. Ima u ugovoru mnogo drugih stvari, kojima bih morao zamjeriti, osobito ovisnosti, u koju smo došli prema Americi. Mi smo na neki način postali jedna kolonijalna država. I to će stanje stvari morati da potraje, ne ću reći za svih 40 godina, dokle traje zajam, ali bar za 20 godina nama su vezane ruke i mi ne ćemo moći nigdje sklopiti zajam niti ćemo moći da poradimo za poboljšanje i unapređenje naše zemlje iz tih razloga izjavljujem, da će Jugoslavenski klub glasovati protivu zajma (Burno plesjanje poslanika Jugoslavenskog Kluba.)

Prigodom sramotnih ispada nekih Sokolaša.

Jednu žalosnu pojavu moramo konstatovati u redovima Sokola. Sokol smo, prema izjavama njegovih vođa u Češkoj, a i kod nas, smatrali već duže vremena organizacijom, koja je obračunala s kršćanstvom i katolicizmom, te u tom smislu više puta stvorila rezoluciju: *Tko je katolik, ne može biti Sokol.*

Mi smo to primili na znanje i nijesmo imali ništa protiv tome, dapače nam se dopao ovakav otvoren istup. Kulturnu borbu s kulturnim ljudima nijesmo nikada izbjegavali. No danas moramo nažalost uvidjeti, da su neki Sokolaši daleko od toga. Princip im je, rekao bih: protivnika valja zatući, bilo na koji način, bio on star ili mlad, muško ili žensko. Šaka, batina, bokser ili revolver, sve su to zgodna sredstva, koja se mogu po volji upotrebljavati.

Ovo ne navadamo bez temelja, jer imamo dokaza, da su se neki članovi Sokola njima već služili. Da potkrijepimo svoju tvrdnju, ne iznosimo dokaze iz ostalih krajeva domovine, već samo napominjemo činjenice, koje su se nekoliko puta prošle i ove godine zbile u Splitu. Za vrijeme zborovanja katol. organizacija u Splitu veliki broj članova Sokola pod svojim društvenim znakovima, u društvu jugofašista, napadali su po ulicama učesnike sastanka. Iza toga nastupila su ista gospoda više puta napadajima na razne ugledne ličnosti.

Znamo, da među članovima Sokola ima i čestitih ljudi, koji se protiv uvadajućeg čisto fašističkog metoda u „Sokol“, ali su se one ipak više puta ispoljile. Zato iznosimo ponovno jedan dokaz, koji pokazuje, kako neki članovi „Sokola“ ne znadu, što znači boriti se kulturnim sredstvima.

Prošlih dana vraćao se jedan dio naših Orlova i Orlica sa velikog orloškog tabora u Brnu. U Češkoj bili su izvanredno lijepo primljeni ne samo od istomišljenika, već su ih i protivnici s respektom i simpatijama dočekivali. Nije bilo ni govora o kakvom incidentu. Kroz Zagreb i Hrvatsku također su slobodno u odorama i sa znakovima šetali i putovali, a isto se tako mirno povratili. Nekako

istodobno bio je i Sokolski slet u Ljubljani. Učesnici sokolskog sleta sreli su se u Bakru s jednom skupinom naših Orlova i Orlica, koji su dolazili iz Brna, i naravno ono, što se nije dogodilo niti u Čehoslovačkoj niti u Hrvatskoj i na cijelom putovanju uopće, moralo se sad dogoditi.

Odmah je počelo izazivanje, naročito sa strane nekih dobro nam poznatih splitskih uličara rasbijača u sokolskoj odori. Među ovima istakao se huškanjem i jedan gospodin iz vodstva splitskog Sokola. Počeše padati poklici: dolje Orli! Prijetili su našim izletnicima, da će ih pobacati u more, što će im popovi, da će im porušiti oltare, zabraniti procesije i slično. Ostali izrazi ne mogu se ni spominjati.

Radi ovih prostačkih izazova, većinom splitskih Sokola - fašista, protestirali su neki čestiti Sokolaši šibenske župe, jer ih je zaista morao zgaditi ovaj postupak, što je i prirodno, da su se osjetili povrijeđenim, što neki članovi organizacije, kojoj i sami pripadaju, ovako fakinski nastupaju. Morao je posredovati i kapetan broda, zaprijetiti se iskrcanjem izazivačima, ali uzalud. Provociranje je i dalje potrajalo. Dacima počеше trgati s prsiju orlovske znakove, a onda smetati i same Orlice i dobacivati im takve pogrđne riječi, koje mogu izvaljivati samo pokvareni individuali bez odgoja i morala.

Svaki pošten čovjek bez razlike političkog uvjerenja i svjetovnog kulturnog naziranja morat će ovakve ispade nekih članova Sokola osuditi.

Sokol je, moramo priznati, do prevrata imao jednu idealnu zadaću. Danas je nažalost nema i baš stoga cijepa se prema plemenskim i stranačkim skupinama, a to je i uzrok, da je ova organizacija počela nazadovati. Ukorijene li se još u Sokolsku organizaciju razbijačke, fašističke metode, kako neki članovi žele, onda su joj dani odbrojeni. Živjet će samo, dok bude vladao ovaj policajdemokratski balkanski režim.

Orao.

Nepravdno oporezovanje u kninskom kotaru.

(Posebni dopis „Narodne Straže“.)

Oklaj, 2. kolovoza. Od oslobođenja ovoga kraja do danas još Poreska Vlast u Kninu, odnosno Delegacija ministarstva financija u Splitu nije učinila baš ništa za pravdno oporezovanje trgovaca u kotaru. Nije našla umjesnim ni da sazove pouzdanike, koje je u tu svrhu već davno imenovala, već se služila informacijama tajnih pouzdanika, koji po hajdučku ozežu svakoga, koji nije pristaša današnjega režima. Utoci, koji se šalju Delegaciji, uopće se ne riješavaju, a porez se i nadalje utjeruje po samovolji nekolicine nesavjesnih ljudi u Kninu.

Zadnje vrijeme upotrijebili su stanoviti mogućnici vlast, da potpuno oporešuju i unište neke obitelji, koje su opće poznate zbog svoje čestitosti i radnosti. Ove navode ilustrirat će jedan slučaj, koji se valjda još nije desio u ovoj pokrajini.

Ante Čorić, trgovac mješovitom robom u Oklaju, platio je za godinu 1920. dvjesto hiljada kruna obrtnog poreza. Kakav se posao može voditi u malom i zabitnom selu od 650 stanovnika, tako je shvatljivo, ali trebalo je utući Antu Čorića i oporezovati ga kao kakva veletrgovca u Splitu ili

Zagrebu, jer nije pristaša vladajućih partija. Ovaj čovjek tekom rata nije kupio ni zgrada ni podvornica, već je upao u dosta osjetljive dugove za uzdržavanje obitelji i školovanje djece. Gosp. Delegatu minist. financ. u Splitu sve je ovo potanko saopćeno, i usmeno i pismeno, ali se on nije niti sklonim pokazao, da se za pravdnu stvar zauzme.

I nekidan su kninska gospoda izvela nad Antom Čorićom novu deračinu za 163.000 K kao porez za godinu 1921. te, pošto spomenuti nije imao para za isplatu, zapečatiše tu produkt polja: vino i rakiju, te otkrše konje i kočiju. Konji su bili zaplijenjeni 25. VII., ni ne čekajući za to zakonom propisane rokove. Dokazivalo se i molilo Poreske Vlasti i Delegaciju, da odustanu od ovako nasilnih mjera, dok zakonito imenovani pouzdanici ne riješe stvar. Kao jamstvo davalo se garantno pismo od banke, ali ih ne bijaše moguće skloniti, nego daj pare ili ti izlaza nema.

Sve ovo nije bilo potrebno, kad je gosp. Bogdanović mogao imati sve moguće garancije. On kao da nije na svom mjestu, da štiti pravdu, već da uništuje pojedince. Uspjeh radi ovoga

gospodina bio je i taj, da je trgovac Čorić predao obrtni list. Naravno je, da će se za nanešenu štetu tražiti odšteta od države prema zakonskim propisima, pak ćemo vidjeti, što će na to gosp. Bogdanović odgovoriti.

Iz naših neoslobođenih krajeva.

Kale, (kraj Zadra), 13. kolovoza.

10. VIII. t. g. uz prisustvo cijele okolice svetkovao se u našem selu zavjetni dan našega zaštitnika sv. Lovre. Uz odabranu kitu naših dičnih svećenika crkvenoj je svečanosti prisustvovala i dubrovački biskup presv. dr. J. Marčelić.

Ova naša crkveno-narodna svetkovina prošla je u zadovoljstvu i veselju u potpunom redu. Oko 5 sati popodne kr. karabinijeri iz Preka izazvaše smutnju u našem mirnom jugoslavenskom

selu. Ni kriv ni dužan bi uapšen ju nak. pravi Jugoslaven dušom i tijelom, Jure Lovrinov, zvan Juras. Kad je on prosvjedovao, zašto ga nevinu napsiše, kr. karabinijeri ga povališe na zemlju i sa dva hica iz puške, koji ga pogodiše u srce i čelo, usmrtiliše. Siromah čovjek ostavio je za sobom udovicu i petero nejahe siročadi. Iza ovog razbojničkog ubistva strah i ogorčenje je zavladalo selom. Selu je istog dana po pravcima sela skupilo za nesrećenu i uciviljenu udovicu i siročad 500 lira kao milodar.

Svi se mi u selu pitamo: kad će već jednom svršiti ove naše patnje i stradanja? Živo želimo, da čim prije budemo pripojeni materijalnoj zemlji. Naš konsul u Zadru morao bi se dotle zauzeti, da naši nesretni ljudi budu već jednom zaštićeni i sigurni barem za svoje živote.

— I. —

„Nemile pojave“.

Zašto se „Demokrat“ od 12. ov. mj. raskokodakao?

Pri posveti (6. ov. mj.) nove zastave šibenskog „Sokola“ mjesni „Demokrat“ je nešto strašno opazio tako, da vas uzviren pod naslovom „Nemile pojave“ silno kokodače.

Da vidimo, koje su to „nemile pojave“, koje „Demokrata“ toliko uzrujaše. Nemile pojave, koje je „Demokrat“ opazio, jesu: što „katoličko svećenstvo ovoj narodnoj slavi nije prisustvovalo“, „samo zato, što je taj barjak bio jugoslavenski“, što je „presvijetli biskup utekao negdje na otoke, a bezbroj popova i fratera, što usrećuju Šibenik, zatvorio se u kuće i manastire“, što se „samo ono varošskog brata usudilo da ne izvjesi zastave ni na krkvi ni na štandaricu i da zabrani pucanje mužara u šematorju“, što se „ustanovljiva prkos Orao“ i t. d.

To su eto one strašne i nemile pojave, radi kojih se prestrašeni „Demokrat“ u ime jugoslavenstva i narodnosti diže protiv katoličkom svećenstvu, koje ubraja među „odnarođene od rimske kurije bezdušnike“, koji „katolicizmu zapostavljaju sve“, koji su, a to je ono što „Demokrata“ najviše peče, „u neprestanom doticaju s pukom, koga u ime Boga i vjere tražuju i nacionalno ubijaju“, koji „identifikuju hrvatsvo sa katoličanstvom jedno plemensko ime u jedinstvenoj državi sa pojmom jedne općenite nenarodne vjeroispovijesti“, koji „siju nemili separatizam u narodu“, Zaradi toga „Demokrat“ zapovjednim načinom pozivlje, da se „ovoj radi mnogih odnarođenih popova svi slojevi u državi moraju najenergичnije oprijeti“, jer su „oni internacionalni katolici baš onako, kako su internacionalni i komunisti“. Ovakvog odnarođenog svećenstva ima sva sila, tvrdi „Demokrat“, koji pripušta same „časne iznimke“, a to zato, da može ostale nepravdno i lažno opadati.

Šibensko katoličko svećenstvo, na koje „Demokrat“ u prvom redu napada, ne potrebuje niti želi od demokratske svjedočanstvo za svoje rodoljublje niti će uzavijati „Demokratove“ zamjerke prigodom „sokolske“ svečanosti.

„Demokrat“ krivo pretpostavlja, da je katolička vjera nenarodna zato, što je općenita, kao i to, da tko nije „Sokol“ ili se sa „Sokolom“ ne slaže nije pravi rodoljub i narodni čovjek. Mi i jedno i drugo nijećemo, a evo zašto. Krivo je i preuzeto mišljenje, da može samo jedno društvo ili samo jedna stranka ili samo jedno pleme sebi prisvajati pravo na opstanak u državi, a drugomu to isto nijekati. To bi bilo isto kao istovje-

tovati društvo, stranku i pleme sa državom, koja je sasvim nešto drugoga, jer država može da u sebi sadrži razna društva, razne stranke i razna plemena, pa opet lijepo opstojati. To istovjetovanje ne niče iz ljubavi prema državi, nego iz vlastite koristi, kojoj državna dobrobit bude često podređena. To se uprav događa u našoj državi. Demokratsko-radikalna stranka sebe samo proglašuje jedinom rodoljubnom i državotvornom strankom. I dok je sebe tako istovjetovala sa državom, više već ne služi dobru države, nego dobru same sebe ili samo jednog plemena. Danas je došlo već dotle, da tko ne diše demokratsko-radikalnim duhom, nije smatran pravim rodoljubom, pravim državljaninom, a je li skutočnoća te stranke, on je i jedini i pravi rodoljub, pravi državljanin. Prvi se uzimlju u zaštitu, drugi se progone i zapostavljaju. Takav postupak uvijek rada nezadovoljstvom, koje nikako ne može da bude korisno po državu.

Država mora da bude majka zajednička, u kojoj su zadovoljna, jednokoppravna i slobodna sva plemena, sve stranke, sva društva i svi građani. To mi danas ne možemo nažalost da rečemo o našoj državi, koja tomu nije kriva, već oni, koji hoće da od države učine sebi majku, a drugima mačehu. Uzmimo samo jedan primjer.

Danas se očevito uzimlje društvo „Sokol“ u zaštitu samo zato, što u velikoj većini osjeća u smislu demokratsko-radikalnom, dok se „Orla“ progoni samo zato, što misli drukčije. Tu se čini skok, kao što ga čini i naš „Demokrat“: od ljubavi prema demokratsko-radikalnoj stranci od ljubavi prema državi, pa se odmah u ime jugoslavenstva, u ime narodnosti proglašuje „Sokola“ rodoljubnim, a „Orla“ nerodoljubnim, prvoga slobodnim, a drugoga neslobodnim. „Orao“ može dokazivati, koliko hoće, da i on ljubi svoju domovinu, to mu ništa ne vrijedi, on ne smije da uživa slobodu, jer ne voli demokratsko-radikalni duh. Ovakvo se evo u nas radi stranačke zadržosti krati sloboda mišljenja i kretanja, te hoće da se ubije polet rodoljublju.

Nego će možda „Demokrat“ unaprijed kazati, da ni katolički „Orao“ ni katoličko svećenstvo ni uopće ništa katoličko ne može biti narodno, jer katolička vjera, radi svoje općenitosti isključuje, dapače ruši narodnost. Ovdje „Demokrat“ očevito otkriva svoje protuvjerske papke i miznju protiv katolicizma. Stari je to način

borbe, kojim se vazda udaralo protiv katoličke vjere, koju se kušalo poraziti s tim, što ju se lažno htjelo prikazati nenarodnom. I našem je „Demokratu“ taj način očito mio te pod plaštem rodoljublja sakriva nož mržnje na katoličku vjeru. No ne će uspjjeti, jer laže, kad kaže, da osvjedočeni katolik ne može istodobno da bude i pravi rodoljub. Katolici širom bijeloga svijeta dokazuju, da znadu i ter kako razlikovati vjeru od narodnosti. Amerikanac, Englez, Talijanac, Francuz, Poljak, Čehoslovak, Jugoslaven it. d. ostaju svaki svoje narodnosti i svaki ljubi svoju domovinu i onda, kada su katolici. Tko bi protivno tvrdio, bio bi smiješni čudak, koji se protivni istini svakomu poznatoj. Vjera katolike spaja u jedno, da ih privede k Bogu u zajedničku nebesku domovinu, a dotle ostavlja svakomu, da u okviru pravde, ljubi svoju posebnu zemaljsku otadžbinu. Zato se tu lijepo dade složiti i općenitost vjere i posebnost narodna.

Katoličko je svećenstvo, i to ne u iznimkama, kako veli „Demokrat“, nego općenito dalo i vazda daje dokaze svoga rodoljublja. Uzmimo samo jedan takvi najbliži dokaz iz naše sredine. Zar se nije katoličko svećenstvo pokazalo na visini svoga rodoljublja za vrijeme privremenog talijanskog zaposjednuća naših krajeva? Za kojim su narodnim slojem zaostali katolički svećenici u otpornosti proti pohlepnom tuđinu? A ipak po „Demokratovoj“ pretpostavci tako se ono nije moglo nikako podnijeti, tim više, što se imalo posla baš s onim narodom, u čijoj sredini stanuje poglavica svih katolika.

„Demokrat“ dakle nema prava da u ime rodoljublja napada katoličkog „Orla“, katoličko svećenstvo i katoličku vjeru. Ako kodače zato, što svatko ne će da voli „Sokola“, ili zato, što naše katoličko svećenstvo neustrašivo vije stijeg vjere katoličke, a ne će da stupa u broj laži-narodnih svećenika odmetnika, ili zato što se pobojao „Orla“ radi svoga dragog „Sokola“: to neka pripiše svojim krivim pretpostavkama.

Domaće vijesti.

Novi poslanik HPS. Na mjesto dra Maci-a, koji je izabran za člana Državnog Savjeta, dolazi za poslanika HPS. veleč. gosp. don Stanko Banić, urednik „Jadrana“. Vič. Banić je bio poslanikom i u privremenom Narodnom Predstavništvu.

Vjenčanje. 7. kolovoza u Jelsi vjenčali su se naši odlični prijatelji i istaknuti radenici na polju katoličkog pokreta gosp. profesor Ivo Juras i gđica Antica prof. Ljubić. Čestitamo!

Fašisti u Murteru se opet dižu. 10. VIII. t. g. jugofašisti, koji inače grade i samo oni vole ovu državu, oko 9 sati večer „junački“ iza zida navaliliše kamenjem na mirne seljane, koji se vraćahu svojim kućama. Pitamo zanimane vlasti, dokle će samo trajati ovo nesmetano pašovanje orju-naša. Što će biti, ako se sila počne odbijati silom? — I —

Narcis Jenko, Spiritus procellarum, roman u 3 dijela. S tugom nas ispunja njegovo ime, jer je prerano otišao od nas, njegova je bogata duša imala još mnogo, da nam daje, mnogo, da nam kaže; a opet s ponosom gledamo na njegov rad, koji je ispunjao 4 najtužnije godine u povijesti hrvatskog naroda, godine svjetskog rata. Haranje te duše prikazuje baš Narcis Jenko (Fra Eugen Matić) u spomenutom romanu. Bio je jedan od naših najboljih pisaca, zato sino

dvostruko zahvalni „Prvoj hrvatskoj dioničkoj tiskari u Osijeku“, koja je to djelo izdala i učinila pristupačnim široj javnosti. Naručuje se kod spomenute tiskare, Kapucinska ulica br. 8, te se dobiva uz cijenu od K 20, poštom, ako se novac unaprijed šalje, K 21. Inače pouzdećem.

Gradske vijesti.

Iz uredništva. Radi preobila već složenoga gradiva nismo našalost mogli da već u ovom broju donesemo opširni izvještaj o veličanstvenom sverorlovskom taboru u Brnu, koji je uspio iznad svakog očekivanja i razvio se u velebno slavlje ne samo orlovske, nego i kršćanske i sveslavenske misli. Donijet ćemo ga u dojučem broju.

Orlovi i Orlice na povratku iz Brna. U subotu ujutro parobrodom „Salona“ prošla je jedna skupina Orlova i Orlica, iz Sinja i Splita kroz naš grad. Vratili su se sa velikog Orlovskog tabora u Brnu, gdje su bili izvanredno dočekani. Putovali su skupa sa izletnicima sokolskog sleta. O napadajima nekih Sokolaša na naše izletnike donosimo potanje na drugom mjestu.

Pregledajte izborne spiskove! Na općini su od 16. ov. mj. izloženi izborni spiskovi za općinske izbore. Kako smo obaviješteni, bit će izloženi do 30. t. mj., da ih svatko može pregledati, prepisati i ispravljati. Poslije ovoga roka ne će se moći više reklamirati ispravci. O nezakonitosti sastava i postupka kod sastava izbornih spiskova na našoj općini pišemo na drugom mjestu, a već smo uložili i presvjed. Međutim najživlje preporučamo svim našim sumišljenicima i pouzdanicima, da ove spiskove za općinske izbore odmah pregledaju, da li su izvršeni svi naši sumišljenici. Ako tko ne može da to obavi, neka potpisanoj tajništvu javi svoju potpunu adresu, pak će potpisano to obaviti. Tajništvo stranke nalazi se u prostorijama „Hrvatske Čitaonice“. — **Tajništvo Hrvatske Pučke Stranke.**

† **Rudolf Pauri.** U nedjelju, 13. ov. mj., poslije kratke bolesti, u 64. godini života, pokrijepljen Svetotajstvima umirućih, preminuo je u krugu svojih milih i dragih. Bio je sućem u miru. U ponedjeljak mu je bio lijep sprovod. Počivao u miru! Obitelji i rodbini naše saučestje.

Komu to smeta? Iz Zagreba je u Šibenik stigla razglednica, koja je nosila prijateljski pozdrav iz našega divnoga Zagreba. To je netko na pošti pročitao i jer mu se nije sviđelo, razglednicu je s kraja, gdje je bilo pisano: *Zagreb, raskinuo.* Dotični ovo divljaštvo ne bi bio učinio, da je čitao razglednicu sa pozdravom iz našeg divnog Beograda. Zar nije naš i Zagreb i Beograd?

Primanje u „Ožegovićianum“ u Senju. U biskupskom konviktu „Ožegovićianumu“ u Senju imade se početkom školske godine 1922.—23. popuniti više plaćevnih pitomčakih mjesta. Upozoruju se roditelji, koji kane svoju djecu smjestiti u taj zavod, da se za pobliže obavijesti izvole obratiti na ravnateljstvo zavoda. Adresa: „Ožegovićianum“ — Senj.

Vojne vijesti. Komanda Mesta u Šibeniku upozorava sve izletnike na vodovod Krke kod Sredna, da pravedno zatraže dozvolu za prolaz kroz most, e da ne bi imali neprihoda kod stražara na mostu.

Konkurs za prijavu u podoficirsku školu ratne mornarice u Šibeniku produljen je do 15. septembra 1922. Tko želi da bude primljen u ovu

školu, neka se obrati za sve upute i podatke centralnoj upravi „Jadranske Straže“ u Splitu. Preporuča se najživlje našoj mladeži, da pristupi u ovu školu, gdje će biti izvježbani i odgojeni za vrne branitelje našega jadranskog mora, za kojim tuđinu rastu zazubice. Naša se ratna mornarica razvija od dana na dan, pa je potreba navrijeme spremiti potrebitu momčad, e da novi brodovi budu mogli odmah stupiti u djelatnost po našim ponosnim vodama. Roditelji, koji u današnjim danima nailaze na teške muke za osiguranje budućnosti svojoj djeci, neka upotrijebe ovu lijepu priliku i svojoj djeci omoguće što prije lijepi život i plemenit rad u službi otadžbine na moru. Iz naših primorskih krajeva treba da pohrli dobar broj. Primit će se do 200 pitomaca. Molbe moraju biti potpuno uredne, e da se ne dogodi kao i sada, da se moraju nekima povraćati radi pomanjkanja tačnih dokumenata.

U fond „Filharmoničkog društva“ dopriniše gg: Obitelj Ivana Merlaka din. 20 i Rudolf Bulat din. 10, da počaste smrt Antuna Montane u Drnišu, te opet Obitelj Ivana Merlaka din. 20 i Rudolf Bulat din. 10, da počaste smrt Krste Marčića u Zadru. — Uprava harno zahvaljuje.

Darovi „Uboškom Domu“. Prigodom pazara na dan sv. Ivana u Konjevratima: gosp. Ante Mitrović iz Splita K. 120. Da počaste uspomenu Lukice Lušića: Josip Kužina K. 200 i Marijo Petaros K. 40. Da počaste uspomenu Pavla Roce: Remigij Olivari K. 80, Mate Prgin K. 40 te Staničić Paško, kanonik Vicko Skarpa i Ante Bumber po K. 20. Da počasti uspomenu N. Bibića: Vinko Šupuk K. 40. Da počaste uspomenu dra A. Galvani: Pavao Kovačev K. 100 i Damjan Skočić K. 40. Da počaste uspomenu Franke Staničić: Činovnici „Sufida“ K. 200, Tvrtka Vi-

ce Inchiostri K. 100, dr. Frane Duličić K. 120 i Vladimir Kulić K. 60; Emilija ud. Prebanda, Ana Paluello, kan. Ivan Mirić, Vilim Beroš, Josip Meneghelli, Roko Giadrou, Obitelj J. Tambače i Ivan Kačić po K. 40; Cesar Rupčić K. 24; Ivan Kuzmić, Bosiljka Cefer-Promina, Marko Cefer-Promina i Ante Bumber po K. 20; Ante Tikulin K. 10. Da počaste uspomenu Paške Staničića: Vladimir Kulić i obitelj K. 60; Milan Juras, Josip Tambača i obitelj i Roko Giadrou po K. 40; Ivan Kuzmić K. 20, Ivo Šupuk Aleksandrović K. 16 i Ante Tikulin K. 10. Da počasti uspomenu Frane Bebana: Stjepan Scotti K. 40. — Svima darovateljima Uprava harno zahvaljuje.

Direktno obraćanje privatnih lica našim konzulatima. Pokrajinska Uprava u Splitu javlja: „Zbog nepoznavanja pravilnog načina postupka mnogi naši građani obraćali su se i obraćaju se direktno našim konzulatima u Amer. Savezn. Državama za razne informacije ili za intervenciju kod američkih vlasti za novčana potraživanja po ostavštinama, osiguranjima i trgovinskim poslovima. Poslije ove nepravilnosti slijedila je druga, što njihove molbe nijesu bile propisno taksirane. Na osnovu 15. člana Zakona o taksama netaksirane molbe ne mogu se uzeti u postupak bez obzira na važnost predmeta i očiglednu štetu za stranku i državu. Da bi se ubuduće izbjegli slučajevi, skreće se pažnja zainteresovanim, da sve svoje reklamacije, koje se odnose na sjevernu ili južnu Ameriku, putem uredno taksiranih molbi upućuju preko svojih vlasti Ministarstvu spoljnih poslova, koje će ih slati nadležnom konzulatu na dalji postupak“.

Jesam li podmorio pretplatu?

Širite dobru štampulu

POSJETITE MEĐUNARODNI
VELESAJAM UZORAKA U
PRAGU

U DANIMA od 3.—10. SEPTEMBRA!

TRGOVCI, INDUSTRIJALCI, OBRTNICI,
ZADRUGARI, AGRARCI UPOTRIJEBIT
ČE OVU ZGODU ZA NABAVU PROIZ-
VODA BOGATE ČEHOSLOVAČKE IN-
DUSTRIJE. POPUST NA VOŽNJI I NA
PRISTOJBAMA ZA VIDERANJE PASOŠA.
IŠTITE LEGITIMACIJE I OBAVIJESTI
KOD ČSL KONSULATA U SPLITU,
GDJE SE DOBVAJU TAKODER I VA-
ŠARSKI KATALOZI

Novo
knjiž.
papira uz
štampulu
časopise svakog
pisa-
Otprema brza i
tečajnog

MODELI - CIPELA

potpuna serija na ljepenki po najmodernijim oblicima kalupa, ili po američkim kalupnim kopijama sečeno, razasijem tvorničama cipela i cipelarima. Svestranski krasni oblici. Ogromni izbor novosti za svaku sezonu

Gornje dele cipela

izrađujem iz doposlanog materijala najzvršnije, brzo i jeftino. U svako doba najnoviji elegantni oblici kroja. Osobito sposoban u montaži gornjih delova za tvornice cipela.

Nakup, popravila i prodaja

cipelarskih šivaćih strojeva. Tražite ponude od

Ralpf F. Richter, Subotica VI.

Davam poduka

o svima strukturama modernog mehaničkog izrađivanja cipela i gornjih djelova. Tražite prospekte!

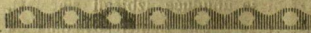
Novost za svaku katoličku kuću
po svim hrvatskim krajevima jest

„KRUH NEBESKI“

najnoviji i jedini molitvenik odobren od svih hrvatskih biskupa, glavni dio uredio dr. Ivan Šarić, nadbiskup vrhbosanski.

Izdalo ga Društvo sv. Jeronima u Zagrebu. Stoji 30 K, za članove 24 K. Radi kamata za uloženu glavnicu i radi općeg poskupljenja bit će od Nove godine povišena cijena na 40 K, za članove 30 K.

Dobiva se kod Društva sv. Jeronima, a uz nečlansku cijenu i u svim boljim knjižarama.

Najuspješnije se oglašuje u „Narodnoj Straži“!

CUNARD LINE

Glavno zastupstvo za Jugoslaviju:
**JUGOSLAVENSKA BANKA D. O.
ZAGREB**

Otprema putnika iz
Cherbourga ili Hamburga
najbržim ladjama na svijetu za
5½ dana.

Za sve daljnje upute izvolite se obratiti
na našu agenciju u Šibeniku:
Zastupnik g. Josip Jadronja ili
Cunard Line, Zagreb, Cesta B. 33.
Naslov za brzojave: Cunard Zagreb.

DROGARIJA VINKO VUČIĆ - ŠIBENIK

Skladište kemijskih proizvoda, laka boja, gumenih predmeta i o.

OPTIKA.

Naočala — Cvikera.

Izrađuje svaku izradbu po okol. liječničkom propisu
Primaju se popravci.

Prva jugoslavenska odlikovana tvornica Maraškina i Likera PETAR BUZOLIĆ - SPLIT

Jadranska ul.

Telefon br. 274.

Proizvađa:

Prvoklasnu odlikovanu vrst: MARAŠKINA marke „SOKOL“ i „TRIGLAV“.

Obljubljene LIKERE: Višnjevicu - Pelinkovac - Kruškovac, i t. d.

Cognac Medicinal - Cognac Vieux - Jamaica i Tea Rum.

RAKIJE: Borovicu - Šljivovicu - Travaricu.

SIRUPE: Marenu - Granatinu - Frambua - Limonadu.

CIJENE UMJERENE!

Otprema brza i tačna. — Cijeni se šalje trgovcima na zahtjev.

PAPIRNICI

GRGO RADIĆ

(prije A. et G. Rude)

ŠIBENIK (Glavna ulica).

Bogati izbor svih vrsti umjetničkih dopisnica, te šibenskih razglednica.

Prodaja školskih potrepština, raznog papira te sve vrsti kancelarijskog pribora.

Trgovina raznih parfema, mionirinskih sapuna, praška za zube i slično, te raznih igrački za djecu. Cijene umjerene!

Prodava se

u Šibeniku na lijepom otvorenom položaju, u gradu, podobno gradjevno tlo

3500 m² za bilo koje poduzeće i radnju, sa

tri zgrade te kompletnim namještajem moderne radione svijeća.

Reflektanti radi potanjih informacija neka se obrate Upravi lista.

Amerikanska kuhinja

kao što se može pružiti samo u najboljim hotelima, nalazi se na mirno plovećim, udobnim parobrodima United States Lines američke vlade između Bremena, Cherbourga, New Yorka. Velike dobro zračive pojedine ili dvojake sobe i pažljiva podvorba.

UNITED STATES LINES

Berlin W 9. Zagreb
Unt. d. Linden 1. Viator konačište —
te svi znatni putni uredi. Mihanovićeve ulica
Generalno zastupstvo:
Norddeutscher Lloyd, Bremen.

KNJIŽARA FILIP BABIĆ - ŠIBENIK (HRVATSKA KNJIŽARNICA - ZADAR)

no ureden i povećan posao. — Potpuno skladište Jugoslav. i stranih jezika. — Tvorničko skladište knjige cijene. — Sav pribor za urede, općine i škole. — Prva pretplate na stručne i periodične i struke. — Muzikalije svake vrsti. — Pribor za jeve Stenzil i Karbon-papiri. — cijene jeftine. — Solidna posluga.

osobni k: Josip Urtić Ivanović

Zadružna gospodarska banka d. d.

Vlastita zgrada
Glavna ulica 108.

Podružnica Šibenik

Brz. naslov Gospobanka
Telefon br. 16 - Noćni 67.

Centrala Ljubljana.

Podružnice:

Đakovo,
Maribor,
Sarajevo,
Sombor,
Split.

Ispostava; Bled.

Afilijacije:

Sveopća zanatlijska banka d. d. u Zagrebu i njena podružnica u Karlovcu te Gospodarska banka d. d. u Novom Sadu.

Dionička glavnica i pričuva sa afilijacijama preko 60.000.000.

Ovlašteni prodavaoc srećaka državne lutrije.

Prima uloške na knjižice, te ih ukamaćuje najpovoljnije.

Oprema sve bankovne i burzovne transakcije.